

Zdokonalování velení silám a prostředkům PVO

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora D. D. Stezkina a plukovníka I. A. Derevjagina, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 1/1981.

Velení silám a prostředkům PVO má své zvláštnosti, které jsou určovány charakterem bojových úkolů, specifikou podmínek a způsobů jejich plnění v průběhu protivzdušných operací, sražení a bojů. Jejich znalost a využívání má značný význam pro zlepšování organizační struktury a zvyšování efektivity velení vojskům PVO, pro další rozvoj systému protivzdušné obrany.

Na základě zkušeností z operační přípravy a výzkumů jsou v článku rozebrány některé zvláštnosti velení silám a prostředkům PVO v bojové činnosti, charakteristické požadavky na ně a způsoby jeho dalšího zdokonalování.

Bojové úkoly musí plnit vojska PVO ve vzduchu, kde se bude ozbrojený zápas vyznačovat velkým prostorovým rozmachem, rychlým průběhem a používáním dalekosných, nejrychlejších a neúčinnějších prostředků nepřítele.

Rozvoj sil a prostředků vzdušného a kosmického napadení nepřítele směřuje ke zvětšení rozsahu výšek, k růstu rychlosti a dálky letu, ke zvyšování přesnosti ničení cílů a palebné síly, kromě toho i možnosti radioelektronického boje za současného zmenšování prostoru rozptýlení prostředků napadení a spotřeby sil a prostředků ke zničení jednotlivých objektů. Nepřítel neustále udržuje své síly vzdušného a kosmického napadení v takovém stavu pohotovosti, který má zabezpečit splnění celého komplexu úkolů i při odvetné činnosti. Nepřítel však především počítá s nenadálým použitím prostředků vzdušného a kosmického napadení. Proto musí být vojska PVO v neustálé bojové pohotovosti k odrazení hromadného úderu vzdušných sil nepřítele. Tato vojska jako první zahájí sražení k odrazení agrese nepřítele. To bude mít řadu zvláštností ve velení vojskům PVO a v charakteru požadavků, které velení vyžaduje.

1. Systém velení silám a prostředkům PVO v bojové činnosti musí být schopen se zahájením války kvalitně plnit své funkce bez podstatné reorganizace systému. Přitom všechny prvky systému velení je nutné udržovat v pohotovosti k zabezpečení maximální efektivity bojového použití stíhacího letectva, protiletadlového raketového vojska a dalších sil a prostředků PVO v konkrétních podmínkách situace při plnění bojových úkolů ve velmi krátkých lhůtách, ve stanovených prostorech a s nejmenšími ztrátami.

2. Velení v průběhu soudobých protivzdušných operací, sražení a bojů musí zabezpečit splnění svým charakterem obranných bojových úkolů útočnými a pro nepřítele neočekávanými způsoby činnosti sil a prostředků PVO, zejména veškerého stíhacího letectva, na dalekých přístupech od bráněných objektů a uskupení vojsk. Letouny nepřítel v současné době jsou většinou vyzbrojeni raketami „vzduch—vzduch“ a „vzduch—země“ s velkou dálkou činnosti, mají účinné průzkumné prostředky a prostředky rušení, mají i vysoké manévrové možnosti. Veškeré nebezpečí představují dále řízené střely s plochou dráhou letu, pro které jsou charakteristické

ké: malý prostor rozptýlení a schopnost létat v malých a velmi malých výškách. Proto kvalitní plnění úkolů, spojených s ničením prostředků vzdušného napadení, způsoby tradiční pasivní obrany je prakticky nemožné. Může být dosaženo jen smělou a rozhodnou činností se širokým použitím manévru značných sil a prostředků PVO, aktivním hledáním a překvapivým ničením vzdušných cílů, dovedným maskováním a dezinformací nepřítele.

3. V systému velení silám a prostředkům PVO v soudobých podmínkách značně narůstá úloha nejvyšších velitelských stupňů. Zkušenosti potvrzují, že mezi požadavky na velení vojskům PVO a úrovní velitelského stupně existuje určitá závislost: čím vyšší je úroveň velení, tím tvrdší požadavky jsou na ně kladeny. Tyto stupně velení mají plnou odpovědnost za přípravu a vedení příslušných protivzdušných operací a sražení. Proto systém velení silám a prostředkům PVO musí mít vysoký stupeň centralizace a umožňovat operativně a kvalitně velet všem podřízeným a součinnostním vojskům v průběhu bojové činnosti.

4. Velení vojskům PVO musí být schopno efektivně pracovat v podmínkách velkého nedostatku času. V průběhu protivzdušných operací, sražení a bojů je čas jedním z rozhodujících faktorů, který ovlivňuje konečné výsledky bojového použití sil a prostředků PVO. Boj o získání času a předejití nepřítele při plnění bojových úkolů je v současnosti hlavním principem práce při řízení vojsk. Kterýkoliv velitelský stupeň dokáže efektivně velet silám a prostředkům PVO v bojové činnosti jen za dodržení následujících podmínek:

$$T_1 \geq T_z + T_r + T_c,$$

kde T_1 = doba přiletu čelních cílů (časový interval od doby zjištění vzdušného nepřítele průzkumnými prostředky do jeho přiletu k čáře, od které může plnit úkol),

T_z = doba zpoždění průzkumné informace na stupni: zdroj informace — VS,

T_r = doba přijetí rozhodnutí a doručení bojových úkolů vykonavatelům,

T_c = časový interval od doby, kde palné prostředky PVO obdrží bojové úkoly, do zničení vzdušného cíle v daném prostoru.

Systém velení silám a prostředkům PVO musí tedy zabezpečit předejití nepřítele

při plnění bojových úkolů. Toho může být dosaženo v tom případě, budou-li prvky tohoto systému na taktických stupních schopny reagovat na změny v situaci v reálném časovém rozsahu, na operačních stupních — předcházet jim na základě předvídání činnosti vzdušného nepřítele.

Velení vojskům PVO v průběhu bojové činnosti se uskutečňuje v podmínkách nepřetržitých změn v situaci, kdy nutnost přijetí nebo upřesnění rozhodnutí může vzniknout kdykoliv i v nejméně očekávaných podmínkách. Práce v takové situaci vyžaduje zvláštní psychologické a odborné návyky generálů a důstojníků, schopnosti bezchybně dlouhodobě činnosti na rozmezí lidských možností. Proto má velký význam **zabezpečení neúnavnosti** příslušníků orgánů vedení při vedení protivzdušné operace, sražení a boje. **Toho může být dosaženo především prací na směny na všech stupních velení, rovnoměrným rozdělením povinností mezi generály a důstojníky, vhodným rozmístěním a promyšleným vybavením pracovišť na velitelských stanovištích, dobrou organizací zdravotnického zabezpečení a odpočinku.**

Při zdokonalování velení silám a prostředkům PVO je nutné v souvislosti s tím neustále rozvíjet u generálů a důstojníků orgánů velení schopnost rychle přijímat správná rozhodnutí v podmínkách vysokého nervového vypětí a ve stresových situacích. Vycvičenost člověka v oblasti velení za těchto podmínek je možné poměrně úlně prověřit s využitím speciálních programů a testů.

Velení silám a prostředkům protivzdušné obrany musí být organizováno i z hlediska zvláštností, které jsou vlastní každému útvaru PVO a které jsou určovány obsahem bojových úkolů, dislokací a možnou činností protistojícího nepřítele.

Specifika bojového velení silám a prostředkům PVO předurčuje i takové důležité **požadavky** na ně, jako jsou:

— stálá bojová pohotovost systému velení,

— soulad velení s určenými bojovými úkoly a očekávanou činností vzdušného nepřítele, s úlohou a místem sil a prostředků PVO v celkovém systému protivzdušné obrany, se zvláštnostmi prostoru bojové činnosti,

— schopnost systému velení zabezpečit splnění bojových úkolů silami a prostředky PVO v podmínkách války jak s použitím, tak i bez použití jaderných zbraní nepřítele.

Stálá bojová pohotovost systému velení je podmíněna možností nenadálého hromadného napadení vzdušného nepřítele a

ve spojitosti s tím nutnost včasného a organizovaného zasazení všech sil a prostředků PVO do sražení. Je nutné dosáhnout toho, aby pohotovost systému velení vždy převyšovala celkovou bojovou pohotovost svazku a útvaru, aby byla vyšší a mobilnější.

Řešení tohoto úkolu u vojsk PVO je zabezpečováno především udržováním systému velení na potřebném stupni pohotovosti, vysokou odbornou připraveností generálů a důstojníků, sladěností u činnosti bojových směn velitelských stanovišť a efektivní činností spojovací soustavy a automatickým systémem velení. Se zdokonalováním prostředků vzdušného napadení obrany se dále zvyšují požadavky na bojovou pohotovost systému velení.

Požadavky na soulad systému velení s určenými bojovými úkoly, s úlohou a místem sil a prostředků PVO v celkovém systému protivzdušné obrany vyplývají z různorodosti bojových úkolů a podmínek jejich plnění na různých válčištích a také v rozsahu jednoho válčiště.

Činnost vzdušného nepřítele v podmínkách vedení války a použitím jen klasických prostředků ničení bude mít pravděpodobně omezený charakter co do cílů, prostorového rozsahu a množství zvolených objektů pro úder. Počet současně vedených hromadných úderů letectva se zjevně sníží. Avšak počet letounů, které se zúčastní úderu na objekty druhu město, přístav nebo uskupení vojsk, jak to potvrdily zkušenosti z války v Indočíně, může dosáhnout 100 i více; hustota náletu — do 15 letounů za minutu.

Současně s tím může vzdušný nepřítel používat činnosti poutání na širé frontě s využitím malých skupin a jednotlivých letounů. Cílem poutání bude zřejmě zaměřit manévry silami a prostředky PVO na směry, kde nepřítel soustřeďuje své hlavní úsilí. Při organizaci velení vojskům PVO je nutné zabezpečit takovou kapacitu systému velení, která by neomezovala možnosti při zasazování sil a prostředků do sražení a bojů na pravděpodobných směrech hromadného použití letectva nepřítele.

Ve válce s použitím jaderných zbraní může nepřítel vést úder současně na velké množství objektů za podstatného snížení počtu letounů na každý z nich. V tomto případě nabývá na nejdůležitější význam ne kapacita, ale odolnost a nepřetržitost činnosti systému velení, protože se prudce zvyšuje pravděpodobnost vyřazení jeho jednotlivých článků. Odolnosti a nepřetržitosti velení může být dosaženo:

— zabezpečením vysokého stupně ochrany míst velení, a to jejich ženijním vybudováním a spolehlivou obranou stíhacího

letectva a protiletadlového raketového vojska,

— předáním velení v případě nutnosti na záložní velitelská stanoviště,

— částečným přechodem na centralizovaný systém velení, a to obehnutím nižších stupňů velení a převzetím velení vyššími stupni (vynecháním vyřazených stupňů velení),

— přechodem na decentralizované velení a samostatnou činnost.

Síly a prostředky PVO jsou nejen u vojsk PVO státu, ale také u pozemních vojsk a letectva. Úspěšné splnění jejich úkolů při obraně objektů a uskupení vojsk proti úderům vzdušného nepřítele je dosahováno přesným, sladěným a společným úsilím. Je to možné jen při centralizovaném velení všem silám a prostředkům PVO a stíhacího letectva z jednoho velitelského stanoviště. Zkušenosti z minulých válek a teoretické výzkumy potvrzují, že pro daný prostor, směr a válčiště musí být jednotná, odpovídat zámyslu a plánům bojového a operačního použití uskupení všech druhů ozbrojených sil a efektivně plnit úkoly se zahájením války bez podstatných změn své organizační struktury. Jen centralizované velení zabezpečuje, jak to potvrzují různá cvičení, nepřetržitou sladěnou činnost různorodých sil a prostředků proti vzdušnému nepříteli, počínaje maximálně možnými dálkami pro letectvo a protiletadlové raketové prostředky do úplného jeho zničení v určených prostorech.

Všechny tyto a další požadavky na velení vojskům PVO jsou realizovány v průběhu jeho zdokonalování s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám a zvláštěm plnění bojových úkolů. Čím přesněji jsou stanoveny a prakticky realizovány požadavky na velení konkrétními silami a prostředkům PVO, tím lépe je zabezpečeno vysoce efektivní splnění jejich úkolů a funkcí na všech stupních systému velení.

Zdokonalování bojového velení silami a prostředkům PVO je komplexní úkol. Hlavními směry jeho řešení jsou:

— přesné rozdělení úkolů a funkcí mezi velitelskými stupni a orgány velení uvnitř každého stupně,

— zlepšení celkové struktury systému velení vcelku,

— automatizace velení silami a prostředkům PVO na základě dokonalejšího automatického systému velení a matematického zabezpečení,

— rozvoj a zkvalitnění spojovací soustavy,

— zvětšení hloubky, přesnosti a věrohodnosti informačního zabezpečení (zvláště o vzdušném nepříteli),

— zdokonalování bojového plánování a zvyšování pohotovosti všech prvků systému velení k okamžitému zahájení činnosti.

Zdokonalování optimální struktury systému velení, správné rozdělení úkolů a funkcí mezi jednotlivými stupni má zásadní význam.

Cíle ve velení silám a prostředkům je dosahováno řešením konkrétních úkolů velení. Je jen na škodu, že zatím není v literatuře přesně definován pojem „úkol velení“. Podle našeho názoru **pod pojmem úkol velení je nutné chápat skupinu vzájemně spojených opatření v činnosti velení daného velitelského stupně, po jejichž splnění je dosaženo určitého dílčího výsledku na cestě k dosažení konečného cíle velení.**

Jednotlivé úkoly velení se liší jednak svým obsahem, jednak určitou samostatností dosahovaných výsledků při jejich plnění. Např. rozpracování plánu protivzdušné operace (sražení, boje) je zákonem stanovením konkrétních vzájemně spojených bojových úkolů podřízeným silám a prostředkům a určením způsobů jejich splnění v závislosti na variantách možné činnosti vzdušného nepřítele. Hlavním cílem strategickopolitické práce v tomto případě je upevnění a udržování převahy vojáků nad nepřítelem v morálně politickém a psychologickém směru.

Nejdůležitější význam při organizaci velení má stanovení obsahu každého úkolu velení, způsobu a využití sil a prostředků na jeho splnění. Je základem vědecky zdůvodněného rozdělení těchto úkolů podle příslušných stupňů a orgánů velení a tvoří osnovu při určování složení a funkcí orgánů velení, jejich práv a povinností. Úkol velení je řešen splněním odpovídajících funkcí. Přitom každá funkce představuje zvláštní druh činnosti velení na základě rozdělení práce a specializace v oblasti velení. **Funkce velení je souhrn objektivně nutných a opakujících se činností, skloubených stejnorodým obsahem a cílem.**

Pojem „funkce velení“ je značně širší než pojem „funkce orgánu velení“. Druhý pojem představuje oblast činnosti osob orgánů velení, okruh práce, omezený rámcem práv a odpovědnosti, jejich podílem při řešení jednotlivých úkolů v oblasti velení. Každá funkce orgánu velení je neoddělitelně spojena jen s tou částí daného úkolu velení, za jehož splnění má plnou zodpovědnost na základě nařízení nadřízeného velitele.

Účelné a zdůvodněné rozdělení úkolů a funkcí velení podle příslušných úrovní (stupňů) a orgánů zvyšuje jeho rychlost činnosti, přesnost, organizovanost, efektivnost a kvalitu. Umožňuje dále optimalizovat

vat vstupní a výstupní toky informací velitelských stanovišť různých stupňů a maximálně je formalizovat, což podstatně zvyšuje operativnost procesů velení a vytváří konkrétní podmínky pro komplexní a úplnou automatizaci. Nedokonalá organizace některých prvků strukturálních forem způsobuje často chyby při hodnocení skutečné potřeby a při uskutečňování jednotlivých funkcí velení.

Strukturu velení silám a prostředkům PVO ovlivňuje celý souhrn faktorů. K nejdůležitějším patří:

- cíle, principy a metody velení, jeho úkoly a funkce,
- naplněnost a úroveň odborné přípravy kádrů velení,
- bojové složení a výzbroj útvarů a svazků vojsk PVO,
- bojové možnosti a způsoby použití prostředků vzdušného napadení nepřítele,
- technika velení (zejména automatizovaný systém velení, výpočetní technika) a spojovací technika,
- specifika prostoru bojové činnosti.

Nutnost stále pohotovosti sil a prostředků PVO k odrazení nenadálého napadení nepřítele, charakter úkolů a funkcí velení předpokládá, aby struktura systému velení, vytvořená předem v průběhu přípravy bojové činnosti, podle možnosti plně odpovídala požadavkům války.

V procesu zdokonalování organizace orgánů velení silám a prostředkům PVO musí být brány v úvahu konkrétní podmínky plnění stanovených bojových úkolů. Tato práce může zahrnovat tato období:

- určení sestavy a obsah úkolů velení silám a prostředkům PVO,
- zdůvodnění stupně centralizace a decentralizace při plnění každého úkolu a počtu stupňů (článků) velení,
- rozpočet potřebného množství orgánů velení na každé úrovni (stupni) systému,
- stanovení funkcí orgánů velení, jejich práva, odpovědnost a způsob podřízenosti v rámci své a ostatních úrovní (stupňů) velení, dále určení početních stavů každého orgánu velení,
- rozpracování konkrétních funkčních povinností jednotlivých funkcíonářů v činnosti v sestavě bojových směn velitelských stanovišť.

Struktura systému velení, způsoby a zásady plnění úkolů a funkcí velení silám a prostředkům PVO v míru jsou upřesňovány a zdokonalovány na základě výsledků operační a bojové přípravy vojsk a orgánů velení. Je možné pokládat ji za zcela racionální, zabezpečuje-li optimální dobu

na přijetí (upřesnění) rozhodnutí, plánování bojové činnosti a určení úkolů vojskům, skládá-li se z minimálně nutného počtu stupňů a orgánů velení, vylučuje-li zdvojnásobování funkcí a má spolehlivé spojitosti mezi orgány a stupni velení, které umožňují trvale získávat potřebné informace o situaci pro kvalitní plnění úkolů velení.

Efektivní velení silám a prostředkům PVO není možné bez automatizace. Proto zdokonalování automatizovaného systému velení je nejdůležitějším směrem jeho dalšího zdokonalování. Automatizované systémy velení podstatně zvyšují spolehlivost předání signálů bojového velení vojskům v minimální době, zabezpečují přesnou součinnost různorodých sil a prostředků PVO, jejich široký a včasný manévr, soustředění jejich úsilí ke zničení hlavních uskupení nepřítele ve vzduchu a účinné využití vlastních záloh.

Dalšímu zdokonalování automatizovaných systémů velení vojskům je věnována velká pozornost. Může se dále rozvíjet využíváním výkonnější výpočetní techniky, zvyšováním možností při plnění úkolů operace taktického charakteru a přechodem k novým efektivnějším strukturálním principům automatizovaných systémů velení vojskům. Jedním z perspektivních směrů je přechod k takovému rozdělení prostředků automatizace, které by zabezpečovalo centralizovanou obsluhu všech orgánů velení, nezávisle na jejich stupni.

Technickým základem nového principu výstavby automatizovaného systému velení vojskům může být využití teritoriálně rozmístěné a vzájemně spojené výpočetní techniky a velitelských stanovišť. Přitom všechna VS a jejich orgány velení z hlediska zabezpečení výpočetní technikou budou jakoby na jedné úrovni, i když způsob jejich podřízení zůstane původní. Tento princip shrnuje přednosti a současně kompenzuje nedostatky, které vycházejí z hierarchické struktury velení. V krizových situacích neumožňuje využívat síly matematického zabezpečení celé sítě výpočetní techniky pro řešení úkolů velení na odpovídajícím velitelském stupni. V tomto případě se zvyšuje pevnost systému velení, vytvářejí se lepší podmínky pro práci generálů a důstojníků na velitelských stanovištích.

Rozvoj prostředků vzdušného napadení nepřítele a prostředků boje s nimi a narůstání úlohy vyšších velitelských stupňů při organizaci plnění bojových úkolů vojsky PVO vyžadují neustálé zdokonalování bojového velení.

V rámci zdokonalování velení silám a prostředkům PVO jsou rezervy i ve spojovací soustavě. S nutností jejího rozvoje na základě nové techniky je nutné podstatně zvýšit utajení spojení, přesněji rozpracovat způsob a pravidla využívání spojovacích prostředků na každém velitelském stanovišti, zlepšit znalosti generálů a důstojníků spojovacích prostředků a schémat a praktické návyky při jejich využívání. Důležité přitom je další zdokonalování systému automatizovaného velení všemi spojovacími prostředky. Musí zabezpečovat prvenství při využívání všech druhů spojení a spojovacích prostředků a záznam jejich využívání na jednotlivých pracovištích generálů a důstojníků operačních (bojových) směn velitelských stanovišť.

Růst bojových vlastností prostředků vzdušného napadení nepřítele vyžaduje nutnost zvětšení hloubky, přesnosti a hodnověrnosti informačního zabezpečení velitelských stanovišť. Řešit tento problém v plném rozsahu na všech stupních velení jen na základě jedné radiolokační informace je prakticky nemožné. K úspěšnému splnění úkolů velení, zejména na vyšších velitelských stupních, jsou nutné především informace o vzdušném nepříteli ve velké hloubce, a to prakticky od doby vzletu jeho letectva.

Neustále vzrůstající úlohu ve velení silám a prostředkům PVO má kvalita a operativnost plánování jejich bojového použití. Přitom na zvláštním významu nabývá vědecky zdůvodněné stanovení bojových úkolů, variant činnosti vojsk a způsob jejich součinnosti; propočet složení, situace a způsobu použití záloh; rozdělení vyčleněného úsilí sil a prostředků na protivzdušnou operaci (sražení) podle směrů, sledů operační sestavy vojsk a prostorů ničení vzdušného nepřítele. Úspěšné řešení těchto úkolů je ovšem možné jen s pomocí výpočetní techniky na základě operačně matematického modelování bojové činnosti stran ve vzdušném prostoru.

Existují také další směry zdokonalování velení silám a prostředkům PVO. Mezi ně patří:

- dostatek vysoce mobilních záloh sil a prostředků velení na příslušných velitelských stupních,

- zvýšení úrovně vojenskotechnických znalostí generálů a důstojníků operačních (bojových) směn velitelských stanovišť.